

Biblioteksplan 2.1

Kommunala bibliotek

Regional biblioteksverksamhet

KVALITETSDIALOG

**National Library
of Sweden**

Omslagsbild: Sundsvalls stadsbibliotek. Foto: Elisabet Rundqvist.

Biblioteksplan 2.1 Dnr 2017-525

Publikationen kan kopieras fritt och citeras. Vid citering uppge källan.

Ansvarig utgivare: Kungliga biblioteket

Förfrågningar: Elisabet Rundqvist, KB tel. +46 (0)10-709 36 30 eller respektive [regional biblioteksverksamhet](#).

Kungliga biblioteket, Box 5039, 102 41 Stockholm, Sweden, e-post: Biblioteksplaner@kb.se

webb: <http://www.kb.se/bibliotek/Forum-for-nationell-bibliotekssamverkan-och-utveckling/Kvalitetsdialog/>

blogg: <http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/kvalitetsdialog/>

Innehåll

Inledning	5
Vad vill lagstiftarna?	8
Vad är en biblioteksplan?	10
Följa upp	12
Mål- och resultatstyrning som grund	14
Frågor i biblioteksplanearbetet	19
Länkar till fler verktyg	25

**17 § Kommuner och
landsting ska anta
biblioteksplaner för sin
verksamhet på
biblioteksområdet.**

Bibliotekslagen SFS 2013:801

Östersunds bibliotek. Foto: Elisabet Rundqvist.

Inledning

Bibliotekslagen, som är en ramlag, slår fast att kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner. Den upphäver därmed det kommunala självstyret på den punkten. Biblioteksplanen är ett särskilt dokument.

Denna skrift är en uppdaterad version av [Biblioteksplan 2.0](#) som publicerades 2013. Skriften är framtagen av KB, de regionala biblioteksverksamheterna och representanter för kommunal biblioteksverksamhet i samarbete genom gruppen [Kvalitetsdialog](#) som ingår i [Forum för nationell bibliotekssamverkan och utveckling](#).

I bibliotekslagen SFS 2013:801 som trädde i kraft januari 2014 står bland annat följande:

17 § Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet. Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Skyldigheten att anta planer för biblioteksverksamheterna fanns också i den äldre bibliotekslagen från 2004. Uppdraget att följa hur biblioteksplanerna utformas och används står också i KB:s myndighetsinstruktion sedan 2012.

Bibliotekslagens formulering med ordet **ska**, medför att paragrafen om att anta biblioteksplaner i lagen är tvingande. Kommuner och landsting som inte har biblioteksplaner bryter mot lagen.

Det har under åren funnits många olika uppfattningar om vad en biblioteksplan är och vad den ska innehålla eftersom det är upp till varje huvudman inom kommun eller landsting att utforma sin biblioteksplan.

Det här är en skrift för dig som vill ha tips på hur andra gör, vad lagstiftarna avsåg och några ”komihåg” för vad som kan vara bra att tänka på när man utformar en biblioteksplan.

Syftet är inte att likrikta biblioteksplanerna i landet utan att stödja de som utformar planer med förslag till innehåll som kopplar till den nya bibliotekslagen. I propositionen till den nya bibliotekslagen har regeringen uttryckt följande:

”Innehållet i biblioteksplanerna preciseras inte i lag och någon mall för hur en biblioteksplan ska se ut finns inte. Om vägledning för utformning av biblioteksplanerna bedöms nödvändig bör kommuner och landsting i samråd med den uppföljande myndigheten kunna utforma sådana.” (Prop. 2012/13:147 sid 44)

Att bryta mot lagen

Det kan konstateras att det fortfarande, drygt tio år efter att den gamla bibliotekslagen trädde i kraft, finns kommuner som inte har en politiskt antagen plan för sin biblioteksverksamhet. Många kommuner har också en så gammal plan för biblioteksverksamheten att den inte längre är aktuell. Därför finns följande att läsa i regeringens proposition:

”En fråga som har väckts är vad som gäller om en bibliotekshuvudman inte uppfyller sina skyldigheter enligt lagen. I den nu gällande bibliotekslagen saknas anvisningar

om besvär- eller överklagandemöjligheter, något som enligt Kungl. biblioteket kan ha bidragit till att lagen uppfattats som kraftlös. Utifrån ett användarperspektiv är det, enligt Kungl. bibliotekets bedömning, angeläget att det tydliggörs hur den som ifrågasätter huruvida en bibliotekshuvudman uppfyllt sina skyldigheter ska gå tillväga för att överklaga eller anföra besvär.

Bibliotekslagen är utformad som en ramlag som anger övergripande principer och riktlinjer för det offentligt finansierade biblioteksväsendet. Lagen ger skyldigheter för det allmänna att ge enskild tillgång till biblioteksverksamhet. Lagen är däremot inte utformad så att den ger den enskilde möjligheten att kräva en rättighet av ett visst slag.

En enskild har möjlighet att i enlighet med 10 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) begära laglighetsprövning av ett beslut som en kommun eller ett landsting har tagit, exempelvis beträffande dess biblioteksverksamhet. För det fall det beslut som fattats inte har tillkommit i laga ordning, hänför sig till något som inte är en angelägenhet för kommunen eller landstinget, det organ som fattat beslutet har överskridit sina befogenheter eller beslutet strider mot lag eller annan författning ska beslutet upphävas. Kommunala beslut som innebär att biblioteksverksamheten utarmas på ett sådant sätt att kraven i lagen inte uppfylls kan alltså angripas på detta sätt.” (Prop. 2012/13:147 sid 48)

Kommunens, inte folkbibliotekets ansvar

Det åligger således varje kommun och landsting att anta biblioteksplaner. Men som det har sett ut tidigare så har det ofta varit folkbiblioteket som fått i uppgift att göra en biblioteksplan och planen har då ofta kommit att bli en folkbiblioteksplan och inte den heltäckande kommunala biblioteksplan som var tänkt. De övriga kommunala biblioteks-

verksamheterna saknas många gånger i planerna och samverkan med andra bibliotek är inte alltid beskriven. Detta har konstaterats i KB:s uppföljande rapporter [Bibliotekens planer 2012](#), [Barnen i planerna 2012](#) och [Skolbiblioteken i biblioteksplanerna 2015](#).

De olika kommunala förvaltningarna som berörs av biblioteksverksamheten har inte alltid deltagit i att ta fram planen och deras bidrag till att biblioteksverksamheten är möjlig att genomföra på olika sätt blir lidande.

Biblioteksplaner behöver uppdras och antas på högsta möjliga politiska nivå, eftersom de ska innefatta all biblioteksverksamhet inom respektive huvudmans ansvarsområde. Det innebär att om olika biblioteksverksamheter som huvudmannen ansvarar för sorterar under olika nämnder, måste frågan lyftas till nästa politiska nivå uppåt. Det är till exempel inte ovanligt i landets kommuner att folkbiblioteksverksamheten och skolbiblioteksverksamheten ligger under olika nämnder, och då måste frågan om att fördela uppdraget tas av kommunstyrelsen och beslut om den färdiga biblioteksplanen bör fattas i fullmäktige. Möjligen skulle det kunna vara en nämnd som beslutar om att ge uppdraget till en utförare, och vilken nämnd det är beror på vem utföraren är.

Ett exempel till uppdragsskrivning hämtad från Mjölby kommun, där kommunstyrelsens arbetsutskott lämnade följande förslag efter en koncis genomgång av vilka grunderna för uppdraget är och punktvis vad biblioteksplanen bör omfatta:

"Arbetsutskottet föreslår kommunstyrelsen besluta att uppdra till Kultur- och fritidsnämnden i samråd med andra berörda nämnder och styrelser ta fram förslag på en ny biblioteksplan för Mjölby kommun. Den

nya biblioteksplanen ska omfatta punkterna ovan och sträcka sig fram till 2019.

Oklart om innehåll och funktion

När första lagen om bibliotekens planer trädde i kraft 2005 uppstod en viss förvirring kring vad det egentligen skulle stå i dem. Regering hade lämnat hela ansvaret till kommunerna och landstingen att utforma dem."

"Biblioteksplanerna ser dock mycket olika ut och har skiftande ambitionsnivåer. Trots brister i efterlevnaden av lagens bestämmelser har arbetet med biblioteksplaner lyft upp biblioteksfrågorna till diskussion i många kommuner och landsting på ett sätt som har varit positivt för biblioteksutvecklingen."
(Prop. 2012/2013:147 sid 42)

*Mot bakgrund av att vissa remissinstanser har påpekat att promemorians formulering kunde orsaka oklarheter kring vilket planinstrument som avses, är regeringens förslag dock att lydelsen "planer för sin biblioteksverksamhet" byts ut mot "biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet". På så vis framgår det tydligare att **vad som avses är en separat plan för just biblioteksverksamheten.***
(Prop. 2012/13:147 sid 43)

Växjö stadsbibliotek. Foto: Elisabet Rundqvist.

Vad vill lagstiftarna?

Det finns flera anledningar till att lagstiftarna ursprungligen skrev till en paragraf om biblioteksplaner i bibliotekslagen.

Uppdateringen i 2014 års lag är bara en förstärkning, de grundläggande anledningarna till att biblioteken ska anta biblioteksplaner är fortfarande desamma.

1. Förstärka skolbiblioteken

I förarbetena till den äldre bibliotekslagen är det uttryckt att det fanns en förhoppning att kommunala biblioteksplaner skulle gagna den ibland eftersatta skolbiblioteksverksamheten inom kommunerna:

”Utmaningarna på skolbiblioteksområdet har återverkningar på de till allmänheten riktade traditionella folkbiblioteksverksamheterna som kommunerna och det allmänna biblioteksväsendets övriga intressenter också måste förhålla sig till och bemästra. Det ligger nära till hands att ta behoven av en mer utvecklad skolbiblioteksverksamhet till utgångspunkt för ett förnyat övervägande av de förslag som väckts att kommunerna skall upprätta planer för biblioteksverksamheterna.” (DS 2003:66 sid 58)

2. Utjämning genom samverkan

Utredarna konstaterade att biblioteksverksamheten i landet inte var jämt fördelad och att planer för biblioteksverksamheterna skulle gagna en jämnare nivå mellan olika landsändar. Likvärdig biblioteksverksamhet till användarna.

I och med den tekniska utvecklingen ökar behovet av sammanhängande nätverk och nationellt samarbete. Vid en fungerande samverkan kan det allmänna biblioteksväsendets samlade resurser användas mer rationellt och tillgängligheten öka. Den utvärdering av bibliotekslagen som redovisas i promemorian visade att behovet av samverkan och samordning har ökat eftersom användarna alltmer betraktar bibliotekens verksamhet som en gemensam resurs. Det är alltså angeläget att det allmänna verkar för en nationell samsyn i syfte att få en biblioteksservice av hög kvalitet i hela landet. (Prop. 2012/2013:147, sid 45)

3. Uppföljning och samordning

”Regeringens bedömning är att behovet av planer för biblioteksverksamheterna på lokal och regional nivå kvarstår, inte minst mot bakgrund av den betydelse de har för möjligheterna till nationell uppföljning, samordning och kvalitetsutveckling.”
(Prop. 2012/2013:147 sid 43)

4. Användarperspektiv

”Regeringen föreslår vidare att folkbiblioteken ska vara anpassade till användarnas behov. Detta är en förändring i förhållande till förslaget i promemorian om anpassning till kommuninvånarnas behov. Som flera remissinstanser har påpekat kan det senare uppfattas som allt för snävt. Snarare än kommuninvånarna bör bestämmelsen ta sikte på alla som nyttjar biblioteket, oavsett om de är bosatta i kommunen eller inte. Det hindrar dock inte att biblioteken i planeringen av verksamheten utgår från de förutsättningar som råder i den enskilda kommunen, till exempel att det finns en stor andel av befolkningen som talar ett annat modersmål än svenska. Att folkbiblioteken ska vara anpassade till användarnas behov förtydligar också det användarperspektiv som bör vara vägledande för verksamheten. Det är av stor vikt att biblioteken hämtar in och beaktar de önskemål och synpunkter som biblioteksanvändarna har på verksamheten.”
(Prop. 2012/2013:147, sid 21)

Malmö stadsbibliotek. Foto: Elisabet Rundqvist.

Vad är en biblioteksplan?

Det står inte i själva lagen, men det finns beskrivet i de gamla och nya förarbetena och propositionerna vad som avses med en biblioteksplan.

I förarbetena till den gamla bibliotekslagen står att:

"Det är en uppgift för kommunen, landstinget eller regionen i fråga att med utgångspunkt i 2 § bibliotekslagen utforma och anta planer för biblioteksverksamheterna och ge dem en sådan konkretion mål och medel att medborgarnas förutsättningar att påverka huvudmannens överväganden gynnas. Antagna verksamhetsplaner är också en viktig förutsättning för att samverkan

biblioteken emellan skall få en tydlighet som bidrar till god tillgänglighet och effektivt resursutnyttjande." (DS 2003:66 sid 106)

... en sådan konkretion mål och medel att medborgarnas förutsättningar att påverka huvudmannens överväganden gynnas.

I den senaste propositionen står det:

”Regeringen kan konstatera att den verksamhet som ska ingå i biblioteksplanen är den biblioteksverksamhet som kommunen eller landstinget bedriver som huvudman. För det fall kommunen bedriver skolbiblioteksverksamhet som huvudman ska även den ingå i planen. På motsvarande sätt ska sjukhusbiblioteksverksamhet ingå för det fall landstinget som huvudman driver sådan verksamhet. Biblioteksplanerna kommer av nödvändighet inte att se likadana ut eftersom olika kommuner och landsting bedriver biblioteksverksamhet i varierande omfattning.” (Prop. 2012/2013:147, sid 44)

Så, vad gäller?

Läser man gamla och nya utredningen, propositionen och lagen kan det sammanfattningsvis konstateras att paragrafen om biblioteksplaner har antagits för att uppnå följande:

1. Alla kommuner och landsting ska ha en politiskt antagen biblioteksplan.
2. Biblioteksplanen är en separat handling.
3. Kommunala biblioteksplaner bör innehålla folkbibliotek, skolbibliotek och medieförsörjningen mellan andra kommunala institutioner eller biblioteksverksamheter.
4. De landstingskommunala planerna bör innehålla den regionala biblioteksverksamheten såväl som sjukhusbibliotek som bibliotek på folkhögskolor med landstinget som huvudman och olika typer av medieförsörjning och medieplanering.
5. Samarbeten på kommunal och regional nivå med andra bibliotekstyper bör vara beskrivna både i de kommunala och landstingskommunala biblioteksplanerna.

6. Biblioteksplanerna bör ge närmare besked om verksamhetens inriktning och omfattning på sådan nivå att medborgarens förutsättningar att påverka huvudmannens överväganden gynnas.
7. Antagna verksamhetsplaner bör förtydliga samverkan mellan biblioteken och bidra till effektivt resursutnyttjande och god tillgänglighet.
8. Biblioteksplanerna bör vara uppföljningsbara och kopplade till bibliotekslagen.
9. Alla offentliga bibliotekstyper bör eftersträva samverkan på kommunal, regional och statlig nivå.

Räcker det inte med kulturplanen?

Nej. Regeringen har särskilt tagit upp denna frågeställning i propositionen till den nya bibliotekslagen:

”Regeringen instämmer i att det kan vara rimligt att samordna arbetet med biblioteksplanerna med arbetet med de regionala kulturplanerna. Det innebär dock inte att det lagstadgade kravet på att landstingen ska anta särskilda biblioteksplaner bör utgå. Skälet för det är främst att planeringen av biblioteksverksamheten riskerar att bli alltför översiktlig om den integreras i de allmänna kulturplanerna.” (Prop. 2012/2013:43, sid 43)

Vår rekommendation är att knyta biblioteksplanen till kulturplanen, såväl den kommunala som den regionala.

Malmö stadsbibliotek. Foto: Elisabet Rundqvist.

Följa upp

Som ett led i att man bland annat funnit att bibliotekslagens bestämmelse om att anta planer för verksamheten inte alltid följs i kommunerna och landstingen, fick KB 2011 en ny instruktion från regeringen.

Den nya instruktionen kom i samband med KB:s utökade uppdrag att ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.

"KB ska /.../tillsammans med länsbiblioteken följa upp hur de planer för biblioteksverksamheterna som kommuner och landsting antar i enlighet med bibliotekslagen har utformats och hur de används."

I bibliotekslagen (SFS 2013:801) finns samma formulering inskriven med tillägget att planerna är specificerade som **biblioteksplaner** samt att även **kommunerna** ska medverka till arbetet att planerna följs upp:

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet. Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används."

I propositionen till den nya bibliotekslagen skriver regeringen:

”Även i promemorian konstaterades att en mer kontinuerlig uppföljning av biblioteksplanerna sannolikt skulle ge en bättre bild av bibliotekens kvalitet och utvecklingsbehov. Bristen på uppföljning är en starkt bidragande orsak till att så många kommuner har underlåtit att upprätta en biblioteksplan och att planerna är så olika. Regeringen föreslår därför nu en bestämmelse om uppföljning i lagen, med innebörden att den myndighet som regeringen bestämmer tillsammans med kommunerna och landstingen ska följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används – se närmare förslaget i avsnitt 17. Det ska dock vara upp till de uppföljande organen att gemensamt komma fram till de mest ändamålsenliga formerna för uppföljning.” (Prop. 2012/2013:147, sid 44)

Länkgalleri

Som ett led i KB:s arbete att följa hur planerna utformats har ett länkgalleri till de kommunala och landstingskommunala biblioteksplanerna skapats på <http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/uppdrag-planer/>

Uppföljningsbara biblioteksplaner

En del av att ha en plan för biblioteksverksamheten i kommunen eller landstinget är att senare kunna följa upp om målen har nåtts. Har biblioteken gjort det som planerats, om inte, varför?

Målen bör formuleras med hänsyn till huvudmannens övriga styrdokument, så om man inte har mätbara mål i biblioteksplanen kan de istället finnas i verksamhets- eller handlingsplaner.

Mätbara mål kan vara av olika slag; mål som går att följa upp med nyckeltal för verksamheten, mål som kan följas upp med brukarundersökningar, observationer eller mål som kan besvaras med ja, gjort eller nej, inte gjort. Se vidare skriften [Nyckeltal 1.0](#) på KB:s webbplats.

Det är upp till varje huvudman inom kommun eller landsting att följa upp i vilken mån målen i biblioteksplanen följts eller uppnåtts.

KB:s uppdrag är att följa och rapportera utvecklingen av hur biblioteksplanerna för kommuner och landsting är utformade och hur de används samt främja samverkan mellan olika aktörer på olika nivåer inom området.

Gävle stadsbibliotek. Foto: Elisabet Rundqvist.

Mål- och resultatstyrning som grund

I Sverige tillämpas i regel så kallad mål- och resultatstyrning för den offentliga verksamheten.

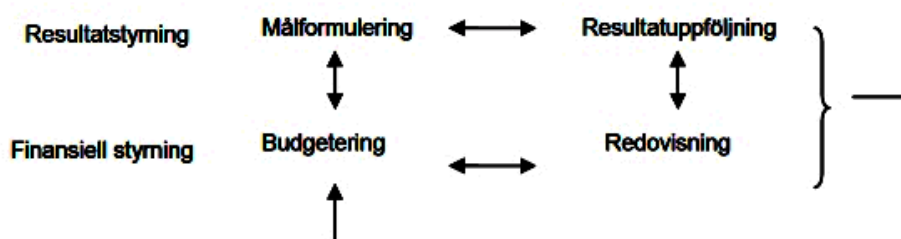
Genom mål- och resultatstyrning förverkligas politiska målsättningar och ger samtidigt en bild av utvecklingen. Genom avstämning av måluppfyllelsen ges en redovisning av vad verksamheten har åstadkommit.

2007 definierade ESV det så här:

"Mål- och resultatstyrning – som även kallas

resultatstyrning – innebär att mål anges för en verksamhet, att resultatinformation tas fram systematiskt och att resultatet analyseras och bedöms mot uppställda mål." (Resultat och styrning i statsförvaltningen ESV 2007:23 sid 12)

Både den finansiella styrningen och verksamhetens innehåll hör hemma i samma styrmodell.

Den finansiella styrningen ska säkerställa att det finns tydliga regler för användning och redovisning av offentliga medel, resultatredovisningen visar om verksamheten har använt tilldelade medel på det mest effektiva sättet i förhållande till målen och de politiska prioriteringarna.

Bibliotekslagen utgår från samma styrmodell. Biblioteksplanens funktion är att beskriva på vilket sätt kommunen eller de landstingskommunala verksamheterna avser att genomföra bibliotekslagens ändamål i sin verksamhet. Det kan illustreras som en variation på PDCA-cirkeln, ett evigt pågående arbete att förbättra och utveckla genom att aktivt använda uppföljningen som styrverktyg för uppdatering eller revidering av den gällande planen.

Lagstiftarna betonar vikten av att biblioteksplanerna följs upp. Målen i planerna måste därför vara så pass konkreta att de är uppföljningsbara. Verksamheten behöver veta hur långt man har kommit och vad som återstår att genomföra. För att målen i planen ska verka kvalitetsförbättrande bör en förmätning respektive en eftermätning göras.

Om målet inte nås beror det vanligen på otillräckliga resurser, orealistiskt mål eller fel metod för att nå målet. Om uppföljningen visar att målen inte nås bör antingen planen revideras eller så ser man över resurstilldelning och genomförande.

Planens uppbyggnad

Planen bör ha en viss struktur för att det ska vara möjligt att följa upp verksamhetens utfall. Det bör finnas tydliga kopplingar mellan de hierarkiska nivåerna i planen, en uppbyggnad som ger spårbarhet mellan de olika nivåerna av mål- och aktivitetsformuleringar.

Schematiskt bör det se ut ungefär så här:

Utgångspunkt: bibliotekslagen

1. Huvudmannens vision och mål
2. Uppföljningsbara mål för biblioteksverksamheterna.
3. Aktiviteter för att uppnå målen.
4. Beskrivning av hur uppföljningen ska göras.

Kommunal vision

Visioner är vad organisationen vill uppnå på lång sikt. En vision kan gränsa mot att vara ouppnåelig, men anger den riktning man strävar mot. En vision behöver inte uppfylla formella krav på realism, tidsbundenhet eller mätbarhet, de anger en riktning, t.ex.

Biblioteket ska bidra till det demokratiska samhällets utveckling.

Mål och/eller aktiviteter

Målet måste vara konkret, något som verksamheten faktiskt vill uppnå och som samtidigt är rimligt givet tidsperioden och resurserna. Målet beskriver det önskade framtidsläget där verksamheten ska befinna sig vid planperiodens slut. Målen sätts på kort eller medellång sikt.

Målen kan avse prestationer som i sin tur är medel för att uppnå mer övergripande syften med verksamheten, dvs. olika slag av effekter i samhället. Många gånger uttrycks målen också i termer av effekter.

Det finns flera olika nivåer av målformuleringar, det är en flytande gräns mellan vad som är mål i en biblioteksplan och vad som blir aktiviteter i en verksamhetsplan. Gränsdragningarna skiljer sig mellan olika kommuner, län och regioner.

En viktig aspekt av att huvudmannen tar fram en biblioteksplan är att fler aktörer än biblioteksverksamheten blir involverade i frågor som har med demokrati, läsning, digital delaktighet, informationskompetens mm att göra. Därför är det viktigt att olika typer av samverkan samt frågor om gränsdragningar och ansvarsfördelning mellan förvaltningar regleras i biblioteksplanen.

Det är viktigt att huvudmannen, alltså region eller kommun tar ansvar för planens ambitionsnivå och genomförande.

Exempel på mål för biblioteksplanen kan handla om ökad samverkan mellan två förvaltningar eller enheter för att nå ett gemensamt mål.

Exempel på nivåer av mål, den röda tråden

För att öka konkretisationsgraden på målet kan en **specifik målgrupp** pekas ut och därtill en relevant **aktivitet**, t.ex.:

”Vi ska prioritera läsfrämjande arbete för barn.”

Målgruppens avgränsningar kan också göras mer eller mindre specifika, det skulle kunna kallas segmentering:

- Vi ska göra mer för nyinflyttade i kommunen.
- Vi ska prioritera nya svenskar.

- Vi prioriterar främst de som är nyanlända under de senaste två åren.
- Vi prioriterar främst de som kommit från Syrien under de senaste två åren.

Genom att bygga ut målet med en **segmentering** av målgruppen och något **konkret** som ska ske vid en **viss tidpunkt** har målet ökat sin tydlighet, och samtidigt förbättrat uppföljningsmöjligheten, t.ex.:

*”Fler **sexåringar** ska få **lånkort** och **6-årsbok** under **kalenderåret**”*

När vi dessutom kopplar på ett **målvärde**, en angivelse om var vi önskar att befinna oss vid **tidsangivelsen** har ett konkret och uppföljningsbart mål skapats, t.ex.:

*Andelen 6-åringar med lånkort ska öka till **75 procent** under **kalenderåret***

För att ett mål ska vara uppföljningsbart bör följande frågor ställas:

- Vad?
- Hur då?
- När då?
- Hur mycket?

Planens omfattning

Som tidigare nämnts ovan gäller biblioteksplanen all biblioteksverksamhet i kommunen, t.ex. både folkbibliotek och skolbibliotek och ska antas på kommunövergripande nivå helst av fullmäktige.

Beroende på kommunens organisation kan uppdraget komma från fullmäktige eller från någon av nämnderna genom delegation och med mandat. Vid delegation behöver biblioteksplanen antas i samtliga berörda nämnder, om den inte går till beslut i fullmäktige.

Stannar biblioteksplanen på för låg nivå, eller i endast en nämnd är det lätt att målformuleringarna blir tandlösa och omöjliga att genomföra. Om biblioteksplanen

endast beslutats i t.ex. en kulturnämnd gäller det verksamheten som kulturnämnden har mandat över och får förankring och spridning där. Bibliotekets uppdrag t.ex. när det gäller det demokratiska samhällets utveckling är angeläget för flera politikområden och är inte knutet till ett enskilt sakområde. Om beslut tas i nämnderna för kultur, utbildning/ bildning, fritid, samhällsbygge, omsorg, demokrati eller liknande, måste det passera minst två nämnder och styrelse och fullmäktige. Då hamnar biblioteksplanen på en annan nivå och får större politisk spridning och större dignitet

Med utgångspunkt i [bibliotekslagen](#) och kommunala styrdokument skapas ett fokus som är specifikt för den aktuella kommunen (eller län eller region). Vilka områden är det som kommer att högprioriteras i biblioteksplanen? T.ex.:

- Digital delaktighet
- Barnverksamhet
- Tillgänglighet

Därefter bör man också studera lagens förarbeten, som till exempel propositionen, vilken bl.a. innehåller remissen och regeringens [kommentarer](#). Följande är hämtat från bibliotekslagen inklusive förarbeten:

Barn och unga

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Och i förbetet står det:

”ska litteratur förstås i vid mening och innefattar därför både skön- och facklitteratur i olika tekniska format.”

”Den litteratur som erbjuds barn och ungdomar ska utgå från deras behov och förutsättningar. Det innebär att biblioteken ska ta hänsyn till bland annat olika åldersgrupper och de skilda förutsättningar

barn och ungdomar kan ha, till exempel på grund av funktionsnedsättning. Det handlar också om att ta hänsyn till barns och ungdomars intressen och för att kunna göra det, inhämta och beakta deras åsikter. Det är betydelsefullt att barn och ungdomar själva ges möjlighet till inflytande över hur biblioteken bedriver sin verksamhet i denna del”. (Prop. 2012/13:147 sid 26)

Digital delaktighet

7 § Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

I förarbetena framgår följande:

”För att ändå belysa vikten av att biblioteken bidrar till så kallad digital kompetens, det vill säga förmågan att utnyttja informationsteknik för att inhämta och värdera information (det engelska uttryck som ofta används är digital literacy), föreslås en bestämmelse om att folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas. Även om många i dag har stora kunskaper om hur informationstekniken fungerar gäller det inte alla grupper i samhället. Vidare saknas, även bland dem som är tekniskt kunniga, ibland väsentliga insikter om hur man bör förhålla sig till de stora mängder information som finns att tillgå via olika elektroniska tjänster och hur denna information kan problematiseras, värderas och kritiskt granskas.” (Prop. 2012/13:147 sid 25)

Tillgänglighet

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

I förarbetena beskrivs detta som följer:

"För personer med funktionsnedsättning har de tekniska hjälpmedlen utvecklats snabbt under senare år, som till exempel anpassade datorer. Hjälpmedlen är i dag lätta att använda, förhållandevis billiga och erbjuder goda möjligheter att ta del av och sprida litteratur och kultur. Enligt utvärderingen av bibliotekslagen erbjuder dock långt ifrån alla kommuner dessa hjälpmedel i biblioteksverksamheten. Därmed uppfyller de inte den nuvarande lagens föreskrifter i detta avseende. Det är också angeläget att

personer med sådana funktionsnedsättningar som kräver andra insatser än tekniska lösningar uppmärksammas så att även dessa personer får möjlighet att tillgodogöra sig bibliotekstjänster." (Prop. 2012/13:147 sid 34)

Uppsala stadsbibliotek. Foto: Elisabet Rundqvist.

Frågor i biblioteksplanearbetet

För att utforma en biblioteksplan så att den gynnar medborgarnas förutsättningar att påverka huvudmannens överväganden, måste den vara konkret och visa på mål och medel. Nedan följer några exempel på frågeställningar som är direkt kopplade till bibliotekslagens avsikter.

För att underlätta för de som ska formulera en ny biblioteksplan har KB i samverkan med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunala representanter inom Kvalitetsdialog tagit fram en frågelista utifrån bibliotekslagen och intentionerna till att lagen kom till.

Om nedanstående frågeformuleringar finns med i biblioteksplanen är planen direkt kopplad till det som lagstiftarna har avsett att biblioteksplanen ska planera.

Naturligtvis är inte alla punkter aktuella för alla kommuner, men om utgångspunkten är nedanstående frågor är det en försäkran om att relevanta aspekter finns med i planen. Glöm heller inte det som är unikt för en specifik kommun, och som kanske inte direkt är kopplat till bibliotekslagen.

1. Alla bibliotekstyper inom kommunen

Finns all kommunal biblioteksverksamhet med i biblioteksplanen? T.ex.

- Folkbibliotek
- Skol- och gymnasiebibliotek
- Biblioteksverksamhet inom förskolan
- Biblioteksverksamhet för vuxenutbildning (t.ex. lärcentra, SFI)
- Biblioteksverksamhet inom vård och omsorg
- Biblioteksverksamhet på kommunala arbetsplatser
- Övrig kommunal biblioteksverksamhet

2. Ansvariga nämnder och förvaltningar

Är det klart vilka nämnder och förvaltningar inom kommunen som har ansvar för att biblioteksplanens olika delar är möjliga att genomföra? T.ex.

- Barn och ungdom
- Kultur
- Teknik och teknisk infrastruktur
- Vård och omsorg
- Utbildning, skola
- Social
- Samhällsbyggnad

3. Tidssatta mål

Hur är målen i planen tidssatta så att det klart framgår när de ska vara uppnådda eller genomförda så att de är uppföljningsbara? T.ex.

- Halvår
- Verksamhetsår
- Läsår
- Mandatperiod
- Biblioteksplanens livslängd

4. Koppling till regionala och nationella planer och lagar

Hur är biblioteksplanens innehåll kopplat till de regionala planer och de lagar som berör biblioteksverksamheten? T.ex.

- Den regionala biblioteksplanen
- Den regionala kulturplanen
- Den regionala utvecklingsplanen
- Länsstyrelsernas digitala agendor
- Vård- och omsorgsplaner
- Lagar: skollagen, diskrimineringslagen etc.

5. Koppling till andra kommunala planer

Hur är biblioteksplanens innehåll kopplat till övriga kommunövergripande planer? T.ex.

- Tillgänglighetsplan
- Jämställdhetsplan
- Utbildningsplan
- Vård- och omsorgsplaner
- Barn- och ungdomsplaner
- Kulturplan
- Folkbibliotekets verksamhetsplan
- Skolbibliotekens verksamhetsplaner
- Kommunala visioner och strategier

6. Personer med funktionsnedsättning

Finns de olika aspekterna som berör personer med funktionsnedsättning med? T.ex.

- Tillgängliga medier
- Tekniska hjälpmedel
- Fysisk tillgänglighet i lokalerna
- Teknisk tillgänglighet på webb
- Särskilt anpassade aktiviteter
- Lättläst och klarspråk
- Olika distributionskanaler för medier
- Nedladdning från MTM

Avseende personer med funktionsnedsättning i olika åldersgrupper? T.ex.

- Elever
- Barn
- Unga
- Vuxna
- Äldre

7. Personer av utländsk härkomst

Finns det särskilda mål och strategier för personer med utländsk härkomst? T.ex.

- Utländsk litteratur
- Svensk litteratur på utländska språk
- Publika aktiviteter
- Webbinformation

Avseende personer med utländsk härkomst i t.ex. olika åldersgrupper?

- Elever
- Barn
- Unga
- Vuxna
- Äldre

8. Nationella minoriteter

Finns det särskilda mål i planen som berör personer som brukar de nationella minoritetsspråken?

- Finska
- Samiska
- Meänkieli
- Romani chib
- Jiddisch
- Förvaltningsområde för nationella minoritetsspråk
- Bibliotekspersonal med särskild språkkompetens
- Webbinformation

9. Strategier för medietyper

Finns det mål i planen som beskriver strategier för val av medietyper vid nyförvärv? T.ex.

- Medieförsörjningsplan
- Tryckta medier
- E-böcker
- Andra e-resurser
- Anpassade medier
- Medier på andra språk än svenska
- Medietyp kopplat till fjärrlån (inlån och utlån)

10. Informationsteknik – informationskompetens

Vilka aktiviteter är planerade för att öka allmänhetens kunskap om hur informationsteknik kan användas och information tolkas? T.ex.

- Källkritik
- Referenssökning
- Digital delaktighet
- Kunskapsinhämtning
- MIK – media- och informationskompetens

11. Medier och tjänster

Vilka metoder och processer ska biblioteken använda för att utbudet av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet? T.ex.

- Medieförsörjningsplan
- Inköpsförslag
- Rutininköp
- Profilinköp
- Mediesamverkan över kommungränserna
- Sveriges depåbibliotek och lånecentral och Internationella biblioteket

12. Litteraturen som konstform

Vilka aktiviteter ska biblioteken genomföra för att främja litteraturens ställning? T.ex.

- Bokcirklar
- Författarbesök
- Samarbete med lokala författare
- Skrivarverkstad

13. Läsfrämjande

Vilka aktiviteter ska biblioteken genomföra för att främja läsning? T.ex.

- Barn 0-6 år
- Barn 6-14 år
- Unga 15-18 år
- Unga 18-25 år
- Vuxna 25-65 år
- Äldre 65 år och uppåt
- I skolbiblioteken
- I folkbiblioteken
- Speciella språkgrupper
- Personer med funktionsnedsättning

14. Skolbibliotek

*Vilka specifika lösningar har kommunen för att säkerställa att **alla** elever i den kommunala grund- och gymnasieskolan har tillgång till skolbibliotek? T.ex.*

- Förskolan
- Grundskolan
- Grundsärskolan
- Gymnasieskolan
- Gymnasiesärskolan
- Lästrappa

15. Folkbildning

Vilka aktiviteter ska biblioteken genomföra för att främja intresset för bildning och upplysning? T.ex.

- Egen programverksamhet

- Samverkan med studieförbund
- Samverkan med högskola/universitet

16. Utbildning och forskning

Vilka aktiviteter ska biblioteken genomföra för att främja utbildning och forskning? T.ex. samarbete med eller för:

- Folkbibliotek, skolbibliotek och gymnasiebibliotek
- Distansstuderande
- Folkhögskolor
- Högskolor
- Lärcentra

17. Teknisk service

Vilka olika tekniska verktyg och lösningar erbjuder biblioteken och vilka planeras för framtiden? T.ex.

- Bibliotekssystem
- Daisy-spelare
- Datorer, sökdatorer och internetdatorer
- Digitala skyltsystem
- Fax
- Förstoringsapparater
- Hörslinga
- Kopieringsmaskiner
- Läs- och surfplattor
- RFID
- Skanning
- Smarta telefoner
- Skrivare, 3D-skrivare
- Spelkonsoler
- Talsyntes
- Webb kataloger
- Webbtjänster
- Wifi, med eller utan inloggning

18. Bibliotekssamarbeten

Är de organiserade samarbetena mellan bibliotek beskrivna i planen? T.ex.

- Samarbeten mellan kommunala bibliotek
- Samarbeten med bibliotek som inte ingår i den kommunala organisationen
- Bibliotekssamarbete över kommungränserna

19. Samarbeten med kommunala institutioner

Är de organiserade samarbetena som biblioteken har med övriga kommunala institutioner beskrivna i planen? T.ex.

- BVC
- Fritidsgårdsverksamhet
- Fritidsverksamhet
- Förskolan
- Gymnasiet
- Komvux
- Kultur
- Skolan
- SFI
- Socialtjänsten
- Särghymnasiet
- Särskolan
- Särvox
- Turism
- Vuxenutbildning
- Vård och omsorg
- Annan kommunal rådgivning t.ex. energirådgivning och skuldsanering
- Arbetsplatsbibliotek på förvaltningarna
- Kommunbiblioteket som förvaltningsbibliotek för hela kommunen

20. Samarbeten med föreningar, organisationer och det civila samhället

Är de övriga samarbetena som de kommunala biblioteksorganisationerna har beskrivna i planen? T.ex.

- Föreningslivet
- Hembygdsrörelsen
- Kulturlivet
- Myndigheter (t.ex. Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, fängelser)
- Näringslivet
- Organisationer
- Studieförbund

21. Publika aktiviteter

Är arten och omfattningen av de publika aktiviteterna beskrivna, såväl de enskilda som återkommande? T.ex.

- Av, för, med och om barn och unga, elever
- Av, för, med och om personer med andra språk än svenska
- Av, för, med och om nationella minoriteter
- Av, för, med och om personer med funktionsnedsättning

22. Uppföljning

Innehåller biblioteksplanen uppgifter om hur och när den ska följas upp? T.ex.

- Mål som kan följas upp med nyckeltal
- Brukarundersökningar
- Processuppföljning
- Kollegial observation/uppföljning
- Medarbetarenkäter
- Självvärdering/självskattning

23. Medieförsörjning och distribution

Vilka aktiviteter, samarbeten och strategier är planerade för att säkra medieförsörjningen inom kommunen? T.ex.

- Bibliotekslokalerna
- Bokbuss
- Boken kommer
- Fjärrlån
- Gemensam medieupphandling
- Hemsändning
- Internationella biblioteket
- Kommunal medieförsörjningsplan
- Lånecentral
- Mediecentraler
- Myndigheten för tillgängliga medier (MTM)
- Regional medieförsörjning
- Skolbibliotekens planer
- Skolbibliotekscentralen
- Sveriges depåbibliotek och lånecentral
- Transportsystem mellan bibliotek i kommunen
- Övriga utlåningsställen

24. Respekt och bemötande

Vilka arbetssätt och vilken kompetensutveckling ska företas för att vidareutveckla arbetet med respekt och bemötande av olika slag? T.ex.

- Brukarenkät
- Fokusgrupper
- Medborgardialog
- Kompetensutveckling

25. Personalåtgång

Hur är personalen dimensionerad och hur många årsarbeten avsätts till särskilda verksamheter? T.ex.

- Årsverken till barn- och ungdomsverksamhet
- Årsverken till läsfrämjande
- Årsverken till personer med andra språk än svenska
- Årsverken till de nationella minoriteterna
- Årsverken till personer med funktionsnedsättning
- Årsverken per öppettimme
- Årsverken till särskilda projekt och särskild utveckling
- Årsverken avsatta för kompetensutveckling

26. Kvalitetssäkring

Hur kvalitetssäkras kompetens inom verksamheten eller i relation till samarbetsparter? Hur arbetar man som lärande organisation för kompetensförsörjning? Hur planeras framtida kompetensbehov?

27. Utvärdering

Hur följs biblioteksverksamheten upp? Med vilken frekvens ska uppföljningen ske? Vem ansvarar för att uppföljningen görs?

Gävle stadsbibliotek, foto Elisabet Rundqvist.

Länkar till fler verktyg

För att följa lagstiftarnas intentioner och göra biblioteksplanerna uppföljningsbara är det bra om planen innehåller mål som kopplar till andra styrdokument.

Deltagarna inom Kvalitetsdialog har arbetat på att sammanställa ett antal länkar till andra styrande och användbara skrifter för den som ska arbeta med målformuleringar i biblioteksplanen.

Nedan listas exempel på nationella styrdokument som bör ligga till grund i framtagandet av biblioteksplanen, liksom regionala och lokala styrdokument. De skrifter och användbara verktyg som beskrivs kan vara till hjälp för att formulera biblioteksplanens mål.

Gemensamma styrdokument

Naturligtvis ska biblioteksplanens mål på olika sätt koppla till [bibliotekslagen](#). Biblioteksföreningen har producerat en skrift

om lagstiftarens intentioner [För det demokratiska samhällets utveckling](#).

[Diskrimineringslagens](#) (SFS 2008:567) syfte är att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder (de så kallade 7 diskrimineringsgrunderna).

Till Diskrimineringslagen har den 1 januari 2015 införts en ny form av diskriminering; bristande tillgänglighet. Med bristande tillgänglighet avses att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan sådan funktionsnedsättning, [SFS 2014:958](#), Kulturdepartementet.

[Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk](#) (SFS 2009:724) innehåller

bestämmelser om minoritetsspråk, förvaltningsområden och rätten att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar samt bestämmelser om vissa skyldigheter inom förskoleverksamhet och äldreomsorg. De nationella minoriteterna är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Se även Språklagen (SFS 2009:600) om det allmännas särskilda ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Webbplatsen minoritet.se kan vara ett stöd för att sätta sig in i det som gäller minoritetspolitiken och lagstiftningen.

De [nationella kulturpolitiska målen](#), Statens kulturråd, beslutades av riksdagen i december 2009. Målen ska styra den statliga kulturpolitiken men ska även kunna vägleda kulturpolitiken i kommuner och landsting.

I [Skollagen](#) SFS 2010:800, Utbildningsdepartementet står i kapitel 2 att:

"Lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek

35 § För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

36 § Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek."

Förordning om läroplan för vuxenutbildningen, [SKOLSF 2012:101](#), gäller för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. På sidan 11 anges vuxenutbildningens ansvar för att varje elev kan använda bok- och bibliotekskunskap och modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande. Vidare att utbildningen utformas så att eleverna, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får tillgång till handledning och läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig

utbildning, bl.a. bibliotek, datorer och andra tekniska hjälpmedel (sid 14).

[FN:s konvention om barnens rättigheter](#) (1990:20) ska alltid följas i alla planer.

Det finns också andra styrdokument

[Handlingsprogrammet för läsfrämjande](#) 2014 beskriver Kulturrådets kommande insatser för att öka läsningen hos barn och vuxna, i samverkan med andra aktörer i samhället.

I Digitaliseringskommissionens betänkande, [SOU 2015:28](#) se kapitlet 5.4.4 Digitala servicecenter i kommunal regi, sidan 167 och framåt. På sidan 169 finns beskrivet hur dessa kan utformas, bemannas och vilken funktion de ska fylla.

Ytterligare lokala styrdokument hittar du via webben inom respektive kommun eller region:

- Regional utvecklingsstrategi/Regionalt utvecklingsprogram (RUS/RUP)
- Regionala kultur- och biblioteksplaner
- Kommunal kulturplan
- Samt andra styrdokument som är av betydelse för biblioteksverksamheten

Internationella styrdokument

I [Bibliotekens internationella manifest](#) hittar du samlat alla biblioteksmanifest från Unesco och IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), Svenska Unescorådet och Svensk biblioteksforening, 2014. Texterna belyser bibliotekens bredd, betydelse och uppdrag utifrån olika perspektiv.

Det har blivit allt mer viktigt att också värna om biblioteksbesökarens personliga digitala integritet, IFLA har publicerat [Statement on Privacy in the Library Environment](#) som beskriver de rättigheter som den enskilda bör tillförsäkras. Behovet av att ta ställning till hur den digitala miljön i biblioteket bör utformas

för att trygga användarnas personliga integritet diskuteras i ett [blogginlägg](#) 2015-11-17. I samband med detta har KB tagit fram en checklista som finns [här](#).

Även den s.k. [Lyonförklaringen](#) innehåller viktiga principer för rätten till information, kompetenser och integritet

Böcker och rapporter

2016 utgavs boken [Pålitligt, lyhört och kompetent tjänstekvalitet på bibliotek i teori och praktik](#) av Regionbibliotek Stockholm. Boken består av två delar, en teoretisk inledning om kvalitet (Elisabet Ahlqvist (Rundqvist)) och en mer praktiskt inriktad del om tillämpningar på tjänstekvalitet (Pia Borrman, Hanna Johansson och Britt Löfdahl)

[Leonards plåster: om syfte, barnsyn och kvalitet i bibliotekets sagostund](#) (2015) beskriver både en forskning utförd av Åse Hedemark om sagostundens syfte och funktion och ett utvecklingsarbete av kvalitetsparametrar för sagostund, ett avsnitt skrivet av Pia Borrman.

Från [Kalix till Ystad; observationer på folkbibliotek](#) skriven av Malin Ögland (2014) beskriver metoden TTT, en metod för att få en första bild av hur biblioteksrummet tas i bruk och av vem. TTT är ett relativt enkelt och resurssnålt sätt att undersöka användningen av biblioteket som oftast inte avsätter spår i statistiken.

[Taxonomier – verktyg för biblioteksutveckling](#) (2013) Malin Ögland, beskriver olika nivåer av mål. Varje nivå i en taxonomi beskriver vad det är tänkt att verksamheten ska uppnå. För att biblioteket ska kunna hävda att verksamheten har en god kvalitet måste det tydligt framgå vad som ska uppnås, dvs. målsättning (sid 10-11).

[Mäta och väga - om statistik och effektivitet på folkbibliotek](#), av Malin Ögland, Lena Lundgren och Kerstin Wockatz (2010).

Skriften problematiserar och utreder synen på mått och mätbarhet och diskuterar vad är det vi egentligen mäter. Är våra traditionella mått föråldrade, finns det andra sätt att mäta.

[Folkbibliotekens arbete för och med nyanlända – om förändring, svårigheter och inspirerande utmaningar](#) av Ola Pilerot & Frances Hultgren (BHS 2016) är en studie av nyanländas informationsbehov, informationssökning av bibliotekens betydelse.

Det finns bra material från SKL, [Kvalitet, styra, följa upp och utveckla](#). De har även [Uppföljningsguiden](#) och [Mål och resultat, att utveckla mål och resultatstyrning](#).

Dessa webbplatser beskriver det övergripande arbetet med planer inom kommun och region. Att sätta mål och följa upp resultat är det verktyget förtroendevalda har för att styra organisationen.

SKL har under en längre tid arbetat med stödmateriel för medborgardialog, ingångssidan finns [här](#).

Från KB

Skriften [Nyckeltal 1.0](#) från KB är en guide för användandet av nyckeltal i arbetet med att formulera och följa upp mål för verksamheten. För att göra planen uppföljningsbar bör målen i planen ha en sådan konkretiseringsgrad att de direkt kan kopplas till olika nyckeltal.

Rapporten [Skolbiblioteken i biblioteksplanerna 2015](#) Cecilia Ranemo innehåller dels en analys men också ett antal konkreta exempel på sätt att göra målformuleringar, kunskapstrappor m.m.

2016 publicerade rapporten [Skolbibliotek som pedagogisk resurs](#) där ytterligare material finns.

Skriften [Barnen i planerna 2012](#) skriven av Cecilia Ranemo KB är en guide för processen

att skriva en biblioteksplan, samt vägledning till hur mål kan formuleras, med särskilt fokus på målgrupperna barn och unga. Kapitlet Uppföljningsbara mål, sid 13, handlar om hur kommunerna ser på och arbetar med uppföljningsbara mål i sin barnbiblioteksverksamhet. Skriften tar även upp diskussionen om skillnad mellan vision och långsiktiga mål kontra korta och konkreta mål.

KB:s rapporter publiceras fortlöpande på KB:s webbplats, sidan [Utredningar & rapporter](#).

Presentationer på Slidehare

Samtliga adresser är till översiktssidan

Elisabet Rundqvist (Ahlqvist)

<http://www.slideshare.net/eliah/ presentations>

Peter Alsbjer

<http://www.slideshare.net/Peteral/ presentations>

Linnéa Sjögren

<http://www.slideshare.net/linneas/ presentations>

Ann Östman

<http://www.slideshare.net/ostmanorama/ presentations>

Regionbibliotek Stockholm

<http://www.slideshare.net/Regionbibliotekst ockholm/ presentations>

Tips till skribenter

Hör rubriken och texten ihop?

Dubbelkolla att text och rubrik verkligen stämmer överens. Det är inte helt ovanligt att rubriken och innehållet inte går hand i hand med varandra.

Till en text som beskriver införande av RFID-teknik förväntar man sig t.ex. inte rubriken ”digital delaktighet” eller att texten beskriver bredbandsutbyggnad.

Kan det bli kränkande att klumpa ihop?

Ja, vissa grupper ska man undvika att föra samman under gemensam rubrik, t.ex. nationella minoriteter och annat modersmål än svenska. För de nationella minoriteterna kan det uppfattas som en kränkning. De nationella minoriteterna har en omfattande lagstiftning i språklagen och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. För övrigt skall dessa två grupper aldrig ställas mot varandra som ett antingen eller.

Även inom området funktionsnedsättning finns det många ord som kan upplevas kränkande. Här finns de [rekommenderade orden](#) att använda som Myndigheten för delaktighet tagit fram. Dokumentet är från 2007, men vid förfrågan i december 2016, är det fortfarande den bästa sammanställningen.

Är formuleringen exkluderande?

Ibland kan en formulering utan avsikt bli exkluderande. Säkerställ att ingen grupp har blivit lämnad utanför, det kan gälla familjebildning, könsidentitet, religion etc.

Ibland kan det vara svårt att veta vilket ord som är det mest korrekta. Asexuell, pansexuell, transsexuell? Könsidentitet bör utgå från det personen definierar sig som, inte biologiskt kön.

Mer hjälp med begreppen får du här:

HBTQ

<http://www.rfsl.se/hbtq-fakta/hbtq/begreppsordlista/>

Rikstermbanken:

<http://www.rikstermbanken.se/rtb/mainMenu.html>

All övrig information och länkar till biblioteksplaner finns på:

<http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/uppdrag-planer/>